

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció de Serveis
Servei de Prevenció i Règim Interior

PROTOCOL PER AL CONTROL DE PLAGUES URBANES ALS EDIFICIS DEL DEPARTAMENT DE CULTURA

Actualització 2019

Alícia Roma i Barios
Coordinadora tècnica de PRL
Servei de Prevenció i Règim Interior

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	3
1- CRITERIS GENERALS	4
2- TIPUS D'ACTUACIONS DE CONTROL DE PLAGUES	4
2.1 Actuacions passives	5
2.2 Actuacions actives	5
3 COMPETÈNCIES	6
4 INFORMACIÓ NECESSÀRIA PER DUR A TERME UN TRACT PLAGUICIDA	7
4.1 Informació abans del tractament	
4.2 Informació durant el tractament	
4.3 Informació després del tractament	
5 CIRCUITS DE COMUNICACIÓ DELS TRACT DE CONTROL DE PLAGUES	9
NORMATIVA I REFERÈNCIES	11

INTRODUCCIÓ

L'avanç dels coneixements en el sector dels tractaments DDD (desratitzacions, desinsectacions, desinfeccions) ha permès una evolució, des de tractaments poc tecnificats i poc específics, fins a tractaments de major tecnificació i especificitat en les actuacions. Paral·lelament, cal que els coneixements dels usuaris evolucionin de la mateixa manera, per tal que aquestes actuacions es realitzin de manera adequada i segura.

Aquest protocol recull tota la informació necessària per establir uns criteris per a l'aprovació, contractació i control de tractaments de desratització, desinsectació i desinfecció sense que suposin cap risc per a la salut dels treballadors i usuaris dels centres del Departament de Cultura.

El protocol es fonamenta en els principis de **lluita i gestió integrada contra plagues**, és a dir, atenent a criteris de salut i mediambientals, de manera que els mètodes utilitzats siguin proporcionals a la problemàtica a tractar, minimitzant l'ús de plaguicides de manera eficient.

Això significa que cal adoptar mesures preventives d'higiene i sanejament dels locals o de les àrees, i controlar els factors que poden influir en l'aparició de les plagues. Així mateix, s'han d'utilitzar de forma prioritària els sistemes de lluita física, mecànica i biològica o productes bioracionals. En cas que calgui recórrer a plaguicides químics, es procurarà utilitzar els productes menys perillosos per a la salut de les persones i per al medi ambient.

Els principals **principis** de la lluita integrada es poden resumir en:

1. Inspecció. Coneixement de l'edifici i l'entorn. Identificació de la plaga i avaluació de la magnitud del problema.
2. Integració de totes les estratègies possibles de control.
 - Prioritzant les estratègies que permetin mantenir el control a llarg termini. Mesures preventives.
 - Prioritzant les estratègies menys agressives i/o tòxiques.
 - Minimitzant l'ús de plaguicides químics.
3. Avaluació continuada. Grau de compliment, efectivitat, vigilància i seguiment.
4. Involucrar a tothom que estigui implicat en el control de les plagues.

La lluita integrada és beneficiosa en dos aspectes bàsics:

- La protecció del medi ambient front l'acumulació de residus de productes que poden perdurar durant desenes d'anys.
- La protecció de les persones front els problemes derivats de l'exposició als productes plaguicides.

1. CRITERIS GENERALS

Per tal d'assolir els objectius indicats anteriorment, qualsevol actuació de control de plagues ha de seguir uns **criteris generals** a fi d'assegurar el màxim control i transparència del procés.

Un bon servei de control de plagues comença la seva tasca amb **una inspecció** exhaustiva del local objecte de control i valoració de quina és la millor manera de prevenir que no s'hi desenvolupi cap plaga, establint un pla de prevenció i control de plagues al centre.

En cas de constatar l'aparició d'una plaga, cal fer un **diagnosi previ** i redactar un pla d'actuació (informe de proposta d'actuació) que inclogui la identificació del tipus de plaga, l'origen i la distribució, així com els factors que poden haver influït en la seva aparició i que n'afavoreixen el desenvolupament. Aquesta diagnosi ha de justificar l'actuació proposada.

No s'han de realitzar tractaments amb plaguicides (biocides) com a mètode per prevenir l'aparició de plagues, ni tractaments sistemàtics, excepte quan, d'acord amb el diagnosi previ, sigui estrictament necessari i l'ús d'aquests productes sigui l'únic mètode de control.

No es poden utilitzar biocides que no estiguin autoritzats per fer tractaments en l'àmbit ambiental o en la indústria alimentària¹. Per exemple d'ús fitosanitari (d'ús agrícola o de sanitat vegetal), plaguicides d'ús ramader o altres.

Quan es realitzin tractaments biocides s'hauran d'escollir els productes que tinguin la menor toxicitat/nocivitat possible i amb les tècniques i els sistemes d'aplicació menys perillosos.

En les actuacions de control de plagues en els centres adscrits al Departament de Cultura hi intervindran:

- L'empresa aplicadora.
- Els responsables del centre on s'ha de fer el tractament.
- El Servei de Prevenció i Règim Interior.

És fonamental que existeixi un flux d'informació eficaç entre les tres parts per tal que hi hagi un control correcte de les actuacions per part de tots.

2. TIPUS D'ACTUACIONS DE CONTROL DE PLAGUES

En l'elaboració dels **informes** que ha de proporcionar l'empresa de control de plagues caldrà que es tinguin en compte els conceptes que s'exposen a continuació:

Existeixen **dos tipus d'actuacions** contra les plagues en funció del grau d'afectació i de l'objectiu perseguit, que cal diferenciar i especificar en els protocols, i que cal tenir present en tot moment:

- **Actuacions passives o preventives:** actuacions realitzades en absència dels efectes molestos o nocius de la plaga, destinades a prevenir l'aparició de les plagues, o quan l'afectació és molt baixa.
- **Actuacions actives o dirigides:** actuacions puntuals que es realitzen en resposta a l'aparició dels efectes molestos o nocius de la plaga.

¹ Plaguicides d'ús en la indústria alimentària: els destinats als tractaments de locals, instal·lacions o maquinària relacionats amb la indústria alimentària. Els números d'inscripció en el Registre de plaguicides autoritzats per a ús en la indústria alimentària acaben amb les sigles HA.

2.1. ACTUACIONS PASSIVES

En les actuacions passives, atès que no existeixen efectes immediats de la plaga que requereixin accions ràpides de xoc, cal evitar l'aplicació de productes biocides, prioritzant altres tipus d'actuacions.

En funció de la plaga a la qual es vol fer front, es podran realitzar diferents mesures d'actuació passives. Aquestes poden ser:

- **Modificació de les condicions ambientals:** controlant la humitat o la temperatura és possible evitar l'establiment de certes plagues sense necessitat d'aplicar cap producte plaguicida (és el cas de fongs, àcars...).
- **Modificacions estructurals:** el manteniment de la integritat de les barreres físiques (estructurals) existents als edificis dificulta l'accés de la plaga a l'edifici i, per tant, minimitzen la necessitat de tractaments amb aplicació de plaguicida.
- **Neteja i sanejament:** la retirada de restes orgàniques i humitats que poden servir d'aliment i, per tant, de reclam per a la plaga, o el manteniment de l'ordre per tal d'eliminar espais de refugi de la plaga i facilitar la detecció de la seva presència, són mesures que dificulten l'establiment de les plagues.
- **Hàbits dels usuaris de les instal·lacions:** la conscienciació del fet que la conducta de les persones pot afavorir la presència de plagues pot ser determinant per evitar la seva aparició.

2.2. ACTUACIONS ACTIVES

En cas d'actuacions actives es requereixen unes accions directes que actuïn de forma ràpida contra la plaga. Tenint en compte que cal evitar la utilització de biocides, sempre que sigui possible, es poden utilitzar els següents mètodes de lluita:

- **Mesures preventives definitives:** les mesures preventives poden ser, en si mateixes, definitives per *eliminar els efectes molestos* de la plaga i, possiblement, la seva permanència (veure mesures preventives).
- **Mètodes de control mecànics:** consisteixen en mètodes de *captura dels individus* de la plaga mitjançant trampes mecàniques (ceps), trampes adhesives, aspiracions professionals, etc...
- **Mètodes físics:** el tractament de les zones o objectes afectats amb temperatures extremes (escalfament o congelació), ultrasons, corrents elèctrics, microones, llum ultraviolada, asfíxia per disminució de la proporció d'oxigen de l'aire...
- **Mètodes biològics:** Utilització de paràsits específics, introducció de depredadors naturals, reguladors del creixement dels insectes, inhibidors de la producció de la quitina, etc...
- **Mètodes químics:** En cas de no trobar cap alternativa eficaç per al control de la plaga, pot ser necessària l'aplicació de biocides. Sempre com a últim recurs.

3. COMPETÈNCIES

El Departament de Cultura contractarà el servei de control de plagues amb una empresa especialitzada que ofereixi aquest servei. L'òrgan contractant comptarà amb el suport i assessorament del Servei de Prevenció per tal de garantir la seguretat i salut de les persones treballadores pròpies, alienes i visitants.

Competències de l'òrgan contractant del Departament

Redactar els plecs tècnics o descriptiu del contracte de control de plagues. Un cop adjudicat es passarà al Servei de Prevenció i Règim Interior (SPiRI) la proposta de tractament que presenti l'empresa tractadora per a cada centre. L'informe del SPiRI es lliurarà al centre on s'hagi d'executar el servei.

Competències del Servei de Prevenció i Règim Interior

De forma específica, el SPiRI s'encarregarà de les tasques següents:

- Supervisar les propostes tècniques dels tractaments DDD i els plans d'actuació trimestrals o anuals, per tal que, segons els criteris sanitaris i tècnics definits en el protocol, se n'aconsegueixi la màxima efectivitat i el risc més baix possible. Emetre el corresponent informe amb les mesures de prevenció i de seguretat.
- Atendre els problemes derivats de les actuacions de control de plagues que l'empresa aplicadora o les direccions dels centres plantegin.
- Redactar i, quan escaigui, actualitzar aquest protocol.
- Atendre els requeriments i propostes que sobre els procediments de control de plagues li plantegi el Comitè de Seguretat i Salut Laboral del Departament. Així mateix, haurà de comunicar i consultar amb els delegats de prevenció sobre els tractaments amb plaguicides que es realitzin, ja que poden afectar a la seguretat i salut dels treballadors.

Competències de l'empresa aplicadora

Els establiments on es fabriquen, s'emmagatzemen o es comercialitzen biocides i les empreses (entitats jurídiques o bé persones físiques) que realitzen serveis a tercers o corporatius amb biocides, han d'estar inscrits en el Registre Oficial d'Establiments i Serveis Plaguicides (ROESP) per poder dur a terme la seva activitat.

L'empresa aplicadora executarà les tasques de control de plagues i desinfeccions que s'encarreguin. De forma específica, tindrà les competències següents:

- Els seus treballadors disposaran de la formació teòrica i pràctica necessària per a la planificació i el desenvolupament de les actuacions de control de plagues.
- Tots els operaris han de tenir, com a mínim, el carnet d'aplicador de plaguicides d'ús ambiental i en la indústria alimentària de nivell bàsic (o acreditació de formació equivalent homologada), i un tècnic de l'empresa, com a mínim, ha de tenir reconegut el carnet d'aplicador de plaguicides d'ús ambiental i en la indústria alimentària de nivell qualificat (o acreditació de formació equivalent homologada).
- Haurà de garantir la seguretat i la salut dels seus treballadors i garantir el compliment de la normativa en prevenció de riscos laborals.
- Atendre els problemes puntuals o urgents que puguin sorgir en un termini màxim de s'acordi.

- Gestionar els residus generats amb motiu de la seva activitat. L'empresa adjudicatària no pot guardar plaguicides, ni envasos o material d'aplicació en el recinte dels centres del Departament.
- Designar un tècnic que tingui reconegut el nivell qualificat per a l'aplicació de plaguicides d'ús ambiental i en la indústria alimentària, i que s'encarregarà de proposar el tipus de tractament més adequat per a cada zona, fer la programació, la preparació i el seguiment de les accions de control de plagues i informar sobre les mesures (preventives, de neteja, de preparació del local, ventilació, avís i senyalització...) que calgui prendre en el centre, abans, després, i durant l'aplicació de plaguicides.

Competències dels responsables dels centres

Per la seva part, els responsables dels centres on es realitzin els tractaments hauran de:

- Controlar i supervisar que les actuacions de l'empresa s'ajustin a la proposta presentada per l'empresa aplicadora, a aquest protocol i, molt especialment, que en les aplicacions s'adoptin totes les mesures necessàries per garantir la seguretat dels treballadors i dels usuaris.
- Adoptaran les mesures necessàries per tal que cap persona aliena a l'empresa aplicadora apliqui plaguicides.
- Designaran un **encarregat** de centre que, en el moment de fer una aplicació plaguicida, vetllarà per tal que les actuacions s'ajustin al protocol aprovat i s'hagin adoptat totes les mesures de seguretat necessàries d'acord amb l'informe del Servei de Prevenció i Règim Interior.
- Notificar al Servei de Prevenció i Règim Interior la finalització del tractament i les possibles deficiències detectades, si s'escau.

4. INFORMACIÓ NECESSÀRIA PER DUR A TERME UN TRACTAMENT PLAGUICIDA

4.1 INFORMACIÓ ABANS DEL TRACTAMENT

L'empresa responsable del tractament DDD ha de proporcionar com a mínim la informació següent, per escrit, en una proposta de tractament:

Dades de l'entitat aplicadora que realitzarà el servei:

- Nom del titular de l'empresa i nom de l'empresa.
- Número d'inscripció al Registre d'Establiments i Serveis Plaguicides.
- Nom i data d'expedició del carnet d'aplicador de tractaments DDD, de nivell qualificat, del responsable tècnic de la proposta, i dels carnets dels aplicadors de nivell bàsic.

Informe referent a la inspecció del local (diagnosi de la plaga, tamany i localització de la plaga, mancances o problemes detectats que afavoreixen l'aparició de la plaga, etc.).

Proposta d'actuació:

- Mesures preventives i/o correctores necessàries per evitar l'aparició i/o desenvolupament de la plaga (mesures de sanejament i de control dels factors associats amb l'aparició de les plagues).
- Àrea, local, o material a tractar.

Si es preveu la utilització d'un producte plaguicida:

- Nom comercial del producte.
- Número del Registre Oficial de Productes Biocides i resolució d'inscripció.
- Tècnica d'aplicació del producte.
- Zones concretes on s'aplicarà el producte.
- Fitxa de dades de seguretat dels productes.

Mesures de precaució i de seguretat:

- Mesures de precaució i de seguretat que s'adoptaran abans, durant i després de l'actuació.
- Mesures de precaució i de seguretat que ha de prendre l'usuari del servei.
- Terminis de seguretat del plaguicida que s'ha previst utilitzar.
- Àrees o zones que puguin quedar afectades pel tractament.
- Data i hora previstes per a l'inici i l'acabament de l'aplicació del plaguicida.

El responsable de la contractació remetrà la proposta, amb tota la informació requerida, al SPIRI, el qual emetrà un informe.

4.2 INFORMACIÓ DURANT DEL TRACTAMENT

En el moment del tractament, el responsable haurà d'**informar de qualsevol incidència** que pugui suposar un risc per a les persones en aquell moment o després del tractament.

Si, per qualsevol motiu, el **tractament no es pot realitzar amb seguretat** per als aplicadors i usuaris, aquest **no s'haurà de dur a terme**. S'haurà d'informar, per tant, del fet i els motius.

Durant l'aplicació no hi haurà personal aliè a l'empresa tractadora en la zona on es fa el tractament, quan es tracti de tractaments ambientals amb aplicació de biocides. Quan es realitzen els monitoratges, disposició de ceps, caps de seguretat, punts de gels o altres sistemes de control que no són tractaments ambientals que requereixin termini de seguretat, es poden aplicar sense desallotjar l'edifici

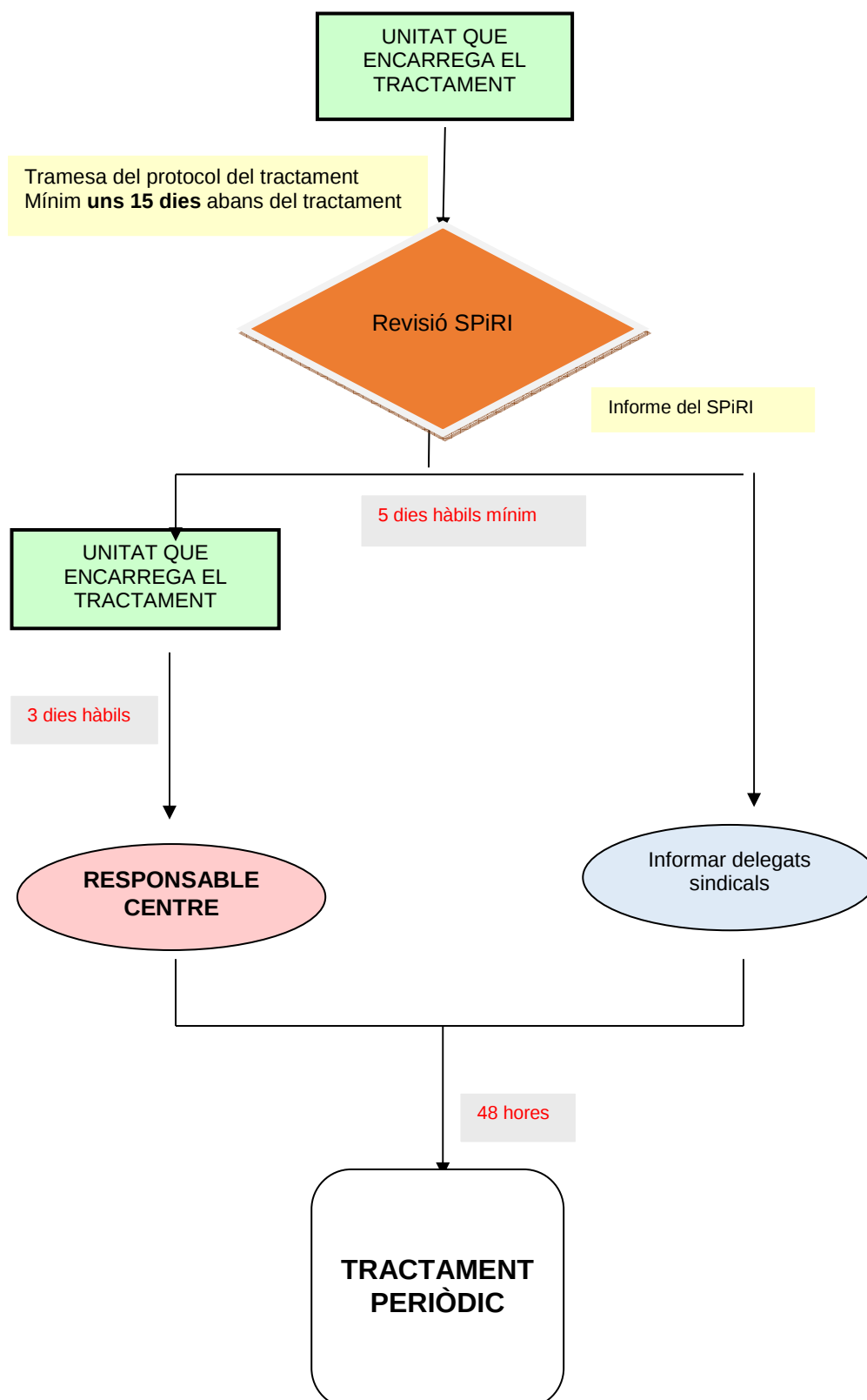
4.3 INFORMACIÓ DESPRÉS DEL TRACTAMENT

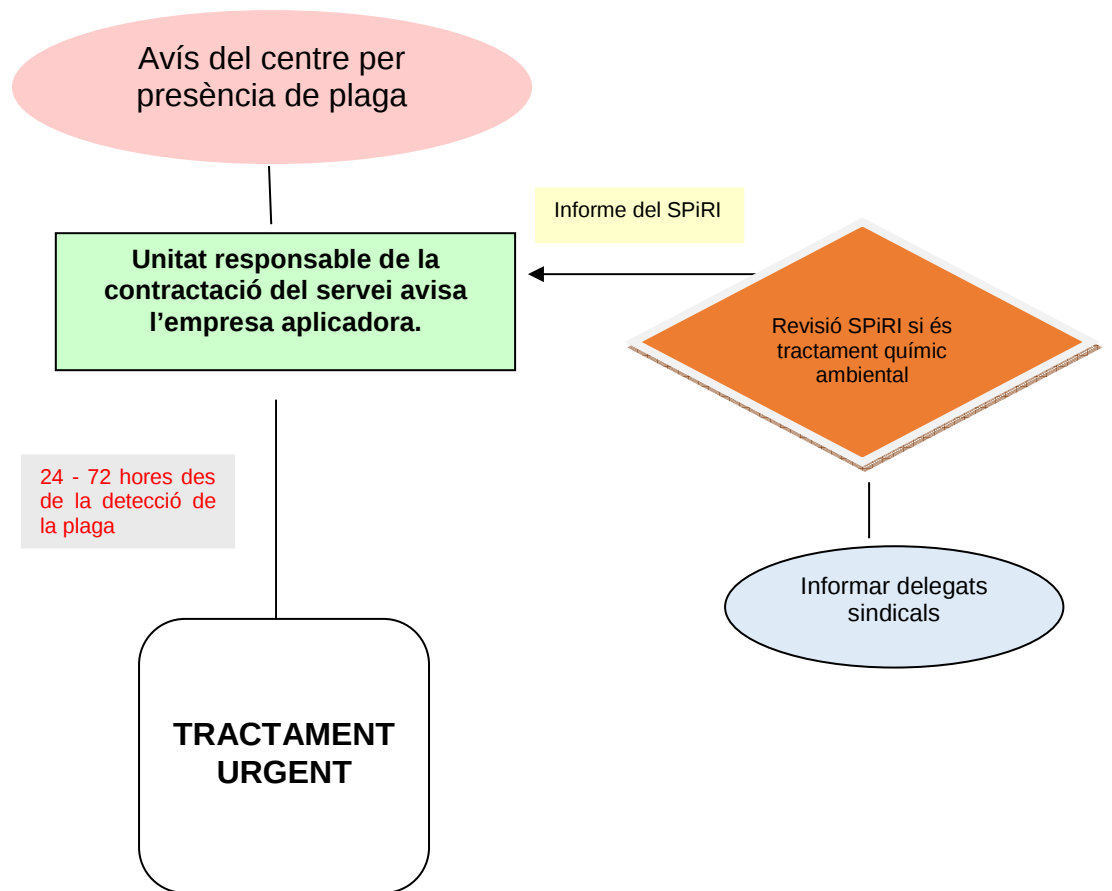
Un cop finalitzat el tractament, el responsable de l'actuació ha de deixar documentació escrita de les accions realitzades, del tipus de tractament, productes o formats utilitzats, i les mesures de precaució i de seguretat a tenir en compte, si s'escau. També es deixarà constància si s'han produït incidències i d'altres mesures que es proposin per controlar la plaga (mesures mecàniques, físiques, de sanejament, etc.).

El responsable tècnic de l'actuació elaborarà i signarà aquesta informació.

5. CIRCUITS DE COMUNICACIÓ DELS TRACTAMENTS DE CONTROL DE PLAGUES

NORMATIVA I REFERÈNCIES.

- Reglament UE 582/2012 del Parlament Europeu i del Consell, de 22 de maig de 2012, relatiu a la comercialització i l'ús dels biocides.
- Llei 31/1995, de 8 de novembre, de Prevenció de Riscos Laborals. BOE núm. 269, de 10 novembre 1995.
- Reial decret 3349/1983, de 30 de novembre, pel qual s'aprova la Reglamentació Tècnica-Sanitària per a la fabricació, comercialització i utilització de plaguicides i posteriors modificacions.
- Reial decret 162/1991, de 8 de març, pel que es modifica la Reglamentació Tècnica-Sanitària per a la fabricació, comercialització i utilització de plaguicides.
- REACH, de 18 de desembre de 2006, reglament per al registre, avaluació, autorització i restricció de substàncies i preparats químics.
- Reial decret 1054/2002, d'11 d'octubre, pel qual es regula el procés d'avaluació per al registre, autorització i comercialització de biocides.
- Reial decret 830/2010, pel qual s'estableix la normativa reguladora de la capacitat per a realitzar tractaments amb biocides.
- Reial decret 374/2001, de 6 d'abril, sobre la protecció de la salut i seguretat dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició als agents químics durant el treball.
- Reial decret 486/1997, de 14 d'abril, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut dels llocs de treball. BOE núm. 97, de 23 d'abril de 1997.
- Decret 149/1997, de 10 de juny, pel qual es regula el Registre oficial d'establiments i serveis plaguicides. DOGC núm. 2418, de 23 de juny de 1997.
- Ordre SCO/3269/2006, de 13 d'octubre, per la qual s'estableixen les bases per a la inscripció i el funcionament del Registre d'Establiments i Serveis Biocides.
- Ordre de 4 de febrer de 1994 per la qual es prohibeixen la comercialització i utilització de biocides d'ús ambiental que contenen determinats ingredients actius perillosos.
- Ordre SLT/186/2016, de 5 de juliol, per la qual es prorroga la validesa dels carnets d'aplicadors de tractaments de desinsectació, desinfecció i desratització.
- UNE-EN 16636:2015 Requisits i recomanacions per a la prestació de serveis de control de plagues, pel comitè tècnic CEN TC 404, març de 2015.

ALTRES REFERÈNCIES

- Mesures de control dels riscos associats a la utilització de plaguicides d'ús ambiental i de la indústria alimentària. Comissió de Salut Pública del Sistema Nacional de Salut. Madrid, 16 d'abril de 1998.
- Consells sobre plaguicides del Departament de Salut.